

- залучення викладачів та спеціалістів з питань права для проведення лекцій, семінарів й інших форм роботи з молоддю, з метою підвищення їх правової свідомості;
- встановлення прозорої системи дисциплінарної відповідальності для студентів, які порушують правила поведінки в закладі освіти та за його межами;
- розвиток механізмів залучення студентів до добровільної діяльності в громадських організаціях, які займаються питаннями прав людини, захисту прав студентів та протидії правопорушенням.

Висновки. Отже, формування правової культури молоді в умовах закладу фахової передвищої освіти вимагає комплексного підходу і застосування різноманітних форм та методів превентивної діяльності. Тільки таким чином можна зменшити кількість правопорушень серед студентської молоді та сприяти їхньому правильному і законному життєвому вибору.

Список використаних джерел:

1. Кльован Н. В. Профілактика правопорушень у студентському середовищі. *Новітні кримінально-правові дослідження*: зб. наук. пр. / відп. ред. О. В. Козаченко. Миколаїв: Іліон, 2016. С. 101-104.

Богдан Грачов,
*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальності 231 Соціальна робота,
освітньо-професійна програма «Соціальна робота.
Соціальна педагогіка. Практична психологія»,
Державний заклад «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка» (м. Полтава),*

Науковий керівник: **Вікторія Степаненко,**
*доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри соціальної педагогіки,
Державний заклад «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка»*

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ ДІТЕЙ З ТРАВМАТИЧНИМ ДОСВІДОМ

Постановка проблеми. Події сьогодення показали цінність людського життя, необхідність збереження фізичного і психічного

здоров'я кожної людини, особливо дітей, які пережили травматичні події. Наслідки психологічної травми можуть проявлятися в різних сферах життєдіяльності дитини, на емоційному, когнітивному, поведінковому рівнях [4]. Особливим видом допомоги дітям з травматичним досвідом та їхнім сім'ям є соціально-психологічне консультування, яке займає особливе місце у системі психосоціальної підтримки [2].

Виклад основного матеріалу. Надзвичайні ситуації є частиною нашого повсякденного життя, проте вони несуть в собі загрозу соціальної дезадаптації дитини, суїцидальних проявів, зростання випадків насильства, нервово-психічних та психосоматичних страждань. Діти як одна із вразливих категорій населення досить гостро сприймають події, які змінюють константність, надійність, безпечність оточуючого середовища. Несформованість психіки дитини, слабкий волевий контроль емоційних реакцій, сильна дія підкоркових структур на функціональний стан центральної нервової системи обумовлюють специфічні наслідки впливу психологічної травми [4].

Для різних вікових груп дітей консультування буде мати ряд відмінностей, оскільки в залежності від віку та рівня розвитку діти по-різному реагують на труднощі, стресові ситуації та складні життєві обставини. Так, діти молодшого шкільного віку стають плаксивими, дратівливими або агресивно поведуться в школі чи вдома. Вони потребують більшої уваги до себе, можуть страждати від нічних страхів і жахів, боятися темряви та залишатися наодинці без батьків. Такі діти можуть уникати спілкування з однолітками. Консультанту слід пам'ятати, що саме картина внутрішнього світу дитини, її переживання, відносини з іншими є предметом консультативної взаємодії, обговорення питань, що хвилюють дитину.

Одним з ефективних методів у консультативній роботі з дітьми молодшого шкільного віку є гра, яка надає можливість дитині виразити свої почуття [2]. Також у роботі з дітьми з травматичним досвідом використовують серійне малювання, завдяки якому відбувається активізація цілющого потенціалу, конфлікти знаходять вираження і вирішення [3].

У консультативній роботі з підлітками варто використовувати техніку діалогу. У підлітків і юнаків можуть проявлятися різні психосоматичні симптоми, розлади сну і апетиту, іпохондрія, збудження

або зниження рівня енергії, апатія, зниження рівня шкільної успішності, девіантна поведінка [2].

Реакція дітей на травматичну подію залежить не тільки від ситуації, віку, їхніх психологічних особливостей, навичок опанування кризових ситуацій, а також від того, як взаємодіють з ними їхні батьки. В деяких випадках проблеми дітей можуть бути обумовлені проблемами в сім'ї. Тому важливим у консультуванні дітей з травматичним досвідом є спілкування спеціаліста з батьками [4]. Проте батьки часто відмовляються від проведення консультацій з ними, хоча насправді консультування не потребує частих зустрічей, а також заглиблення в особисту проблематику батьків, однак дозволяє підтримувати позитивні зміни в дитині, розуміння її почуттів та вчинків [2].

Отже, найбільш розповсюдженими симптомами, які можуть з'явитися у дітей: порушення сну; труднощі сепарації (страх розлуки з батьками); зниження концентрації уваги, тимчасове погіршення пам'яті, втрата деяких навичок, що були розвинені раніше; нав'язливі думки, страхи, підвищена настороженість та підозра; порушення спілкування з батьками та однолітками; втрата життєвих перспектив; роздратованість; почуття провини, депресія; підвищення рівня тривожності, аж до панічних нападів.

Під час консультування дітей, що отримали травматичний досвід, консультанту не завжди зрозуміло, що в роботі з ними він стикається з наслідками психологічної травми. Скарга батьків чи дитини не завжди збігається із запитом на консультативну роботу, оскільки вони помічають в першу чергу порушення у поведінці, не зважаючи при цьому на емоційні проблеми, які можуть бути наслідками отриманого травматичного досвіду. Тому у роботі з дітьми з травматичним досвідом фахівцю потрібно певним чином відстежувати це і самостійно ініціювати роботу [1].

Висновки. Основою консультативної роботи з дітьми з травматичним досвідом є повторне переживання травми з наступним пропрацюванням. Тому до консультативного процесу важливо залучати як дітей, так і їхніх батьків, враховувати вікові та індивідуальні особливості дитини, застосовувати такі методи як гра, діалог або певні арт-терапевтичні методики, не допускати ретравматизації дитини.

Список використаних джерел:

1. Бондарчук Ю С. Особливості психологічного консультування при подоланні наслідків психологічного травмування під час супроводу дітей та сімей в освітньому процесі. *Scientific Journal Virtus*. 2019. № 37. С. 39-43.
2. Консультування в системі психосоціальної допомоги дітям і сім'ям, що опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій / авт. кол.; заг. ред. В. Г. Панок, І. І. Ткачук. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 144 с.
3. Психологічна допомога дитині у психотравмуючій ситуації: метод. посіб. / Уклад. : Г. Б. Растроста. Суми: НВВ КЗ СОІППО, 2018. 64 с.
4. Чебоненко В. Психологічна допомога дітям, які пережили травмуючу подію. *Практична психологія*. С. 104-108.

Оксана Жизномірська,
*кандидат психологічних наук,
доцент кафедри педагогіки і психології
та інклюзивної освіти,
Тернопільський обласний комунальний
інститут післядипломної педагогічної освіти*

**ОСОБИСТІТЬ В ІННОВАЦІЙНОМУ ВИМІРІ
ЦІННІСНИХ ОРІЄНТИРІВ**

Постановка проблеми. Україна у війні... українці неперевершені у своїх силах, можливостях, здібностях, ресурсах долати труднощі, проявляти силу міцної волі, морального та войовничого духу, завдавати постійного нищівного удару злісному ворогу. Україна переможе, переможе увесь український народ, який щоденно намагається протистояти ворожій навалі, прагне консолідувати особистісні ресурси задля великої перемоги. Ми живемо у складний час, час війни, неспокою, тривоги, руйнівних емоційних коливань та станів, де кожен з нас по-своєму проживає усі події та наслідки знущань, катувань, знецінення, приниження українців. Сьогодні, ми творимо свою новітню історію України, де кожен українець має можливість писати кожну сторінку буття,